

دستور جلسه شماره (۱)

عنوان: بررسی اطلاعیه جدید بانک مرکزی با موضوع شروط جدید تخصیص یا تمدید ثبت سفارش ارز نیمایی و اشخاص از محل صادرات

مرجع طرح موضوع: کمیسیون صادرات غیر نفتی اتاق ایران

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۴۰۳/۰۲/۱۶

تعداد صفحات دستور جلسه: ۳ صفحه

شرح موضوع: از سال ۱۳۹۷ بخشنامه‌ها و مصوباتی درباره نحوه رفع تعهد ارز حاصل از صادرات ابلاغ شد که آخرین مستند قانونی، تصویب و ابلاغ تبصره ۶ بند ح ماده ۲ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب ۱۴۰۱ است. به عبارت دیگر از زمان ابلاغ این مصوبه، بسته سیاستی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ ملغی گردید و از ۱۵ آذر ۱۴۰۱ به بعد تبصره ۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز قابلیت اجرا پیدا کرد. طبق تبصره ۶ بند ح ماده ۲ مکرر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، "کلیه صادرکنندگان کالا به خارج از کشور موظفند ارز مندرج در پروانه گمرکی یا معادل ارزی آن به سایر ارزها را به بانک مرکزی بفروشند و یا با تایید بانک مرکزی نسبت به فروش آن به سایر اشخاص اقدام یا جهت تامین ارز واردات کالای خود یا بازپرداخت بدهی تسهیلات ارزی استفاده نمایند. متخلف علاوه بر الزام به ایفای تعهد موضوع تخلف، به جریمه نقدی معادل یک پنجم موضوع تخلف و دو یا چند مورد از محرومیت‌های موضوع ماده (۶۹) این قانون محکوم می‌شود. در صورت عدم ایفای تعهد ظرف سه ماه از زمان ابلاغ حکم قطعی، معادل ارزش تعهد بر اساس بالاترین نرخ اعلامی بانک مرکزی در زمان صدور حکم، به جریمه نقدی مرتکب افزوده می‌شود. تخلف موضوع این تبصره صرفاً در مواردی که ارزش موضوع تخلف بیشتر از سه میلیون (۳/۰۰۰/۰۰۰) یورو یا معادل آن به سایر ارزها باشد، می‌تواند با تحقق شرایط مربوط، مشمول عناوین سازمان یافته و حرفه‌ای موضوع این قانون قرار گیرد. در صورتی که عدم رفع تعهد موضوع این تبصره و تبصره‌های (۵) و (۷) با تشخیص مرجع رسیدگی به علت قوه قاهره (حادثه خارجی غیرقابل پیش بینی و غیرقابل دفع) باشد، محکومیت موضوع این تبصره‌ها اعمال نمی‌شود و..."

لذا با شروع دولت سیزدهم و همچنین پس از تصویب قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، بسیاری از صادرکنندگان، در حال فروش کوتاژهای صادراتی^۱ خود به واردکنندگان هستند و در حقیقت، طبق قانون، بانک مرکزی یکی از روش‌های رفع تعهد ارزی را موضوع واردات در مقابل صادرات قرار داده و براساس آن، این امر را به نحوی مدیریت کرده تا ارز حاصل از صادرات بتواند یکی از منابع تأمین کننده نیازهای ارزی کشور باشد. به این ترتیب، صادرکنندگان می‌توانند در مقابل ارائه کوتاژهای صادراتی و ارز حاصل از صادرات خود به واردکنندگان، اقدام به رفع تعهد ارزی کنند و این خود حرکتی مفید برای تأمین نیازهای ارزی کشور تلقی شده است. واقعیت این است که دولت تأمین ارز بخش عمده‌ای از تولیدکنندگان را به ارز صادراتی گره زده و از این تصمیم نیز نتیجه حاصل شده است؛ چراکه واردکننده و صادرکننده به خوبی یکدیگر را پیدا کرده و براساس اعتماد متقابل و در بازاری که دخالت دولتی در آن وجود ندارد، اقدام به معامله ارز خود می‌نمایند.

لیکن بانک مرکزی در تاریخ ۱۴۰۳/۰۲/۰۱ اطلاعیه‌ای درباره تخصیص یا تمدید ثبت سفارش ارز نیمایی و اشخاص از محل صادرات، شامل شرط قرار گرفتن در ابتدای صف، روند تخصیص ارز اشخاص، زمان تایید تعرفه ارز قطعات، شروط جدیدی تعیین و اعلام نموده است که در مقابل ارزی که

^۱ کوتاژ صادراتی چیست؟ هرگاه کالایی به مرحله ترخیص رسیده و آماده خروج از گمرک شود و چنانچه این کالای آماده ترخیص در سیستم مکانیزه گمرک اظهار و اعلام شده باشد، سیستم EPL پلادرنگ فرم اعلان یا اظهارنامه را قفل کرده و یک شماره انتظامی ویژه و منحصر به فرد به اظهارنامه مربوطه اختصاص خواهد داد. به این اظهارنامه اصطلاحاً کوتاژ گویند و نوع صادراتی آن نیز کوتاژ صادراتی نامیده می‌شود.

صادرکننده به واردکننده می‌دهد تا زمانی که نوبت آن فرا رسد، تعهدی ندارد و براساس اولویت بانک مرکزی خواهد بود. این اطلاعیه به شرح ذیل است:

۱- تخصیص یا تمدید ثبت سفارش ارز نیمایی و ارز اشخاص از محل صادرات دیگران (بر اساس ضوابط جاری و اخذ نظر دستگاه از سازمان مجوزدهنده و به شرط وجود منابع) به صورت کاملاً سیستمی در سقف منابع ارزی اعلامی به وزارتخانه‌های متنوع صورت می‌گیرد. بنابراین به هیچ عنوان نمی‌توان تاریخ مشخصی برای تخصیص یا تمدید ثبت سفارش اعلام کرد.

۲- چنانچه بازرگان بخواهد تخصیص ثبت سفارش در اولویت قرار گیرد، اخذ نظر دستگاه از سازمان مجوز دهنده الزامی است در غیر این صورت باید در صف تخصیص ارز بماند تا سهمیه ارزی به دفتر وزارتخانه مربوط تعلق گیرد.

۳- بابت تسریع در فرایند تخصیص ارز این امکان برای وزارتخانه‌های متولی در بستر سامانه جامع تجارت فراهم شده تا از طریق فیلد نظر دستگاه نسبت به اعلام اولویت سیستمی برای ثبت سفارش‌های مورد نظر اقدام کنند. امکان تسریع در تخصیص وجود ندارد جهت تسریع در فرایند تخصیص فقط و فقط از وزارتخانه مربوط پیگیری شود.

۴- در خصوص موارد مربوط به ارز اشخاص از محل صادرات دیگران هم تأیید ثبت سفارش‌های ایجاد شده تاریخ مشخص و از قبل تعیین شده‌ای ندارد. بنابراین به هیچ عنوان نمی‌توان تاریخ مشخصی برای تخصیص یا تمدید ثبت سفارش اعلام کرد.

۵- در خصوص موارد مربوط به ارز اشخاص از محل صادرات یک تا ۱۵ روز پس از ایجاد ثبت سفارش تأیید می‌شود.

۶- برای موارد مربوط به تعرفه‌های (سی کی دی، قطعات خودرو) طبق اطلاعیه ۱۰ دی سال ۱۴۰۲ مبنی بر تأمین ارز تعرفه‌های CKD خودرو و موتورسیکلت فصل ۹۸ (و قسمتی از فصل ۸۷) به صورت مستقیم از منابع یوان بانک مرکزی که نسبت به ایجاد درخواست تخصیص ارز به شرح ذیل اقدام شود.

۷- محل تأمین ارز در اطلاعات ثبت سفارش خرید ارز از سیستم بانکی محل تأمین ارز درخواست تخصیص ارز بانک مرکزی نرخ ارز آزاد ارز یوان کد کارگزار ارز یوان کد کارگزار با ارز یوان نیازمند اخذ نظر دستگاه کد بخشنامه ۱۴۰۱۱۲۱۴ نرخ مرکز مبادله ارز ایران است و زمان تخصیص ثبت سفارش مشخص نیست.

۸- تخصیص زمان ثبت سفارش‌های مربوط به کشنده نامشخص است. تخصیص زمان ثبت سفارش‌های مربوط به مناطق آزاد نا مشخص است. در خصوص تأیید کارمزد نیز پس از تخصیص اصل فیش، چند روز بعد کارمزد آن نیز تأیید خواهد شد.

۹- درخواست‌های گروه کالایی ۱ و ۲۱ یا به وزارتخانه مربوط مراجعه شود یا وزارتخانه‌های بهداشت و جهاد، پس از اعلام اولویت سیستمی وزارتخانه مربوط در چارچوب منابع در دسترس بانک مرکزی در اسرع وقت (یک تا ۱۰ روز) تأیید خواهد شد. جهت تخصیص ارز یا تمدید ثبت سفارش گروه کالایی ۱ و ۲۱، اخذ نظر دستگاه از وزارتخانه‌های متولی (فیلد نظر دستگاه) نسبت به اعلام اولویت سیستمی برای تأیید ثبت سفارش مورد نظر الزامی است.

لازم به ذکر است به نظر می‌رسد که یکی از علت‌های صدور این اطلاعیه توسط بانک مرکزی به خالی فروشی مرتبط می‌شود. به عبارت دیگر ورود برخی دلالتان به معاملات مرتبط با کوتاژهای صادراتی موجب سواستفاده و مانع ساماندهی این وضعیت شده است. در واقع، اکنون پای دلالتی به خرید و فروش کوتاژهای صادراتی باز شده است که در مواقع کم تقاضا، اقدام به خریدهای کوتاژ صادراتی کرده‌اند و حال که تقاضا برای آن بالا است و

^۲ خالی فروشی چیست؟ معامله‌گرانی که نسبت به آینده قیمت‌ها رویکرد افزایشی ندارند، برای روز بعد شروع به فروش صوری دلار با قیمت پایین تر از نرخ روز بازار می‌کنند. اگر پیش‌بینی کاهشی این معامله‌گران محقق شود، سود نصیب‌شان خواهد شد، اما اگر پیش‌بینی آنان تحقق پیدا نکند و دلار افزایش یابد، طبیعتاً آنها دچار زیان شده‌اند و باید تفاوت قیمتی فروش خود را به صورت ربایایی بپردازند. معامله‌گران بازار ارز به رفتار اولیه این دسته یعنی فروش صوری در اصطلاح «خالی فروشی» می‌گویند. خالی‌فروشان دوست ندارند قیمت بالا برود بلکه با پایین آمدن قیمت سود می‌کنند.

واردکننده نیاز به خرید کوتاژهای صادراتی دارد، این کوتاژها را به فروش می‌رسانند؛ از سوی دیگر، صادرکننده نیز به دلیل مهلت تعیین شده از سوی بانک مرکزی، نیاز دارد تا رفع تعهد ارزی کند، پس کوتاژ صادراتی خود را به قیمت بسیار نازل می‌فروشد تا بتواند رفع ارز کند؛ پس خریداران این کوتاژهای صادراتی عمدتاً دلالتی هستند که از صادرکننده این کوتاژ را خریداری کرده و به قیمت بسیار بالا به واردکننده می‌فروشند.

لیکن در این ارتباط و از دید فعالان اقتصادی مشکلات و ایرادات ذیل وجود دارد:

- بانک مرکزی رویه‌ای را در حوزه رفع تعهد ارزی صادرکنندگان در پیش گرفته که در دولت گذشته نیز سابقه اجرایی آن وجود داشته و آثار مخرب آن بر صادرات غیرنفتی کشور، تجربه ناخوشایندی را برای جامعه صادرکنندگان کشور که از انرژی و نهادهای تولیدی ارزان و یارانه‌ای جهت تولید کالاهای صادراتی خود بهره نمی‌گیرند، به جای گذاشته و منجر به توقف صادرات خیل عظیمی از صادرکنندگان خوشنام یا رونق کارت‌های بازرگانی یکبار مصرف به منظور ادامه فعالیت‌های صادراتی طیف محدودی از صادرکنندگان، خواهد شد.

- سختگیری‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در دولت گذشته، منجر به محدود کردن روش‌های بازگشت ارز حاصل از صادرات و تعلیق کارت‌های بازرگانی صادرکنندگان به دلیل عدم ایفای تعهدات ارزی ناشی از اجرای این سیاست‌ها گردید که در ابتدای دولت سیزدهم، تداوم اجرای این سیاست‌های ناصواب با مساعدت سازمان توسعه تجارت ایران برای یک بازه زمانی یکساله، متوقف گردید و آثار مثبت خود را به دلیل منطقی نمودن شیوه‌های رفع تعهد ارزی، در آمارهای صادراتی نشان داد.

- علیرغم نص قانون اصلاحیه قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز که به صراحت واگذاری ارز حاصل از صادرات خود به غیر را به عنوان یکی از روش‌های رفع تعهد ارزی به رسمیت شناخته است، نادیده گرفته و عملاً مسیر غیرقابل استفاده کردن روش واگذاری کوتاژهای صادراتی در رفع تعهد ارزی را در پیش گرفته است؛ به خصوص اینکه صادرکنندگان بسیاری در بخش واقعی اقتصاد که عموماً طیف وسیعی از صادرکنندگان کوچک و متوسط کشور را تشکیل می‌دهند، به دلیل الزام بانک مرکزی مبنی بر تایید واگذاری کوتاژ از سوی صادرکنندگان به واردکنندگان از سوی این نهاد و زمان‌بر بودن پروسه تایید و تخصیص ارز، با عدم وجود مشتری برای ارز صادراتی خود مواجه هستند.

- نکته حائز اهمیت که بارها به آن اشاره شده و به وضوح در آمارهای تخصیص ارز از سوی بانک مرکزی مشهود است، تاخیر زمانی بعضاً ۳ تا ۶ ماهه رایج در تخصیص ارز از سامانه نیما است که عملاً انگیزه را برای خرید ارز صادرکنندگان محصولات کشاورزی و صنعتی که مواد اولیه مورد نیاز خود را با نرخ ارز آزاد تهیه می‌کنند، وجود نخواهد داشت و این بخش از صادرات به دلیل مشکلات مبتلابه رفع تعهد ارزی و تعلیق کارت‌های بازرگانی متوقف خواهد شد؛ چراکه این طیف از صادرکنندگان عموماً واردکننده کالا نبوده و قادر به استفاده از ارز صادراتی برای واردات خود نیستند.

- از آنجا که مزیت خرید کوتاژهای صادراتی با نرخ توافقی از سوی واردکنندگان، بازه زمانی کوتاه‌مدت دسترسی به ارز صادراتی می‌باشد، چنانچه تایید تخصیص ارز صادراتی به واردکنندگان با پروسه زمانی طولانی از سوی بانک مرکزی مواجه باشد، عملاً جذابیت خرید کوتاژهای صادراتی را از بین خواهد برد و واردکنندگان را به سمت ماندگاری در صف‌های سامانه نیما برای دسترسی به ارز دولتی با نرخی معادل دوسوم قیمت ارز صادراتی سوق خواهد داد که این خود منجر به کاهش انگیزه خرید ارزهای صادراتی و بروز مشکل در چرخه رفع تعهد ارزی خواهد شد؛ به نحوی که بیم آن وجود دارد که کشور مجدد در سال ۱۴۰۳، به دلیل نقایصی که در حوزه سیاستگذاری رفع تعهد ارزی وجود دارد، با کاهش صادرات و تشدید تراز تجاری منفی مواجه باشد.

با عنایت به مطالب فوق، کمیسیون صادرات غیر نفتی اتاق ایران درخواست نموده است تا این موضوع در دستور کار شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی قرار گیرد.

دستور جلسه شماره (۲)

عنوان: بررسی مشکلات و ایرادات بخشنامه اخذ مابه التفاوت ارزش موضوع بخشنامه شماره ۰۲/۳۱۵۵۷۰ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۳ بانک مرکزی

مرجع طرح موضوع: کمیسیون مدیریت واردات اتاق ایران

تاریخ برگزاری جلسه: ۱۴۰۳/۰۲/۱۶

تعداد صفحات دستور جلسه: ۲ صفحه

تعداد پیوست: ۲

شرح موضوع:

اداره تدوین مقررات ارزی بانک مرکزی طی بندهای ۴، ۵ و ۶ بخشنامه‌های شماره ۲/۲۴۵۴۳۲ مورخ ۱۴۰۲/۱۰/۰۹ و بندهای ۱ و ۲ شماره ۰۲/۳۱۵۵۷۰ مورخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۳ با اشاره به مصوبات هیأت وزیران، رفع تعهد ارزی کلیه کالاهای وارد شده ۱۴۰۱/۱۰/۰۱ تا ۱۴۰۲/۱۱/۰۱ برای هریک از ثبت سفارشات مربوط به واردات را موکول و منوط به تایید توزیع کالا از جانب وزارتخانه‌های مربوطه (وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی) و سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان نموده است. (به شرح پیوست)، لیکن این بخشنامه ایرادات و مشکلاتی را ایجاد کرده است که در این دستور جلسه از نگاه وزارت جهاد کشاورزی به عنوان یکی از دستگاه‌های متولی امر و فعالان بخش خصوصی به آن پرداخته شده است:

ایراد بخشنامه از نگاه وزارت جهاد کشاورزی^۱

براساس مفاد مندرج در بندهای ۴ و ۵ مصوبه هیأت وزیران به شماره ۴۵۲۷۲/م/ت ۶۱۸۹۷ مورخ ۱۴۰۲/۰۸/۰۹ و شماره ۳۳۱۰۷/م/ت ۶۱۲۶۲ مورخ ۱۴۰۲/۰۶/۱۱ وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی موظف شده‌اند با همکاری سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولیدکنندگان از طریق شبکه توزیع و سامانه‌های مربوطه، پایش و نظارت لازم برای حصول اطمینان از توزیع کالاهای تامین ارز شده از محل ارز (۲۸۵۰۰ تومانی) را به انجام رسانند. در مصوبات هیأت وزیران مسئولیت و وظیفه به عهده وزارتخانه مربوط محول شده و در متن مصوبه اشاره‌ای به الزام بانک مرکزی جهت اخذ تاییدیه قبلی از وزارتخانه ذیربط یا سازمان حمایت نشده است.

همچنین با توجه به مسئولیت و وظیفه نظارتی محوله به سازمان‌های ذیربط (سازمان حمایت و وزارتخانه ذیربط) چنانچه در فرایند نظارتی موردی مشاهده گردد که خارج از ضوابط کالای وارداتی را توزیع نموده، فرایند مربوطه جهت پیگیری از سوی وزارتخانه ذیربط و از جمله بانک جهت مطالبه مابه التفاوت اعلام خواهد شد. با صدور این بخشنامه در وزارتخانه‌ها و سازمان حمایت پرونده‌های متعدد شکل گرفته است و متقاضیان و دستگاه‌های اجرایی را سردرگم نموده است.

ایراد بخشنامه از نگاه فعالان اقتصادی بخش خصوصی

در بخشنامه به صراحت به کالاهای ضروری و اساسی اشاره شده است که این کالاها ذیل گروه ۲۱ قرار دارند، لیکن برخی از بانک‌های عامل، این مساله را به کلیه گروه‌های کالایی بسط داده‌اند که مشکلاتی را برای فعالان اقتصادی در پی دارد:

۱- باید شفاف سازی صورت گیرد که واردات چه کالاهایی مشمول این بخشنامه هستند؟ این بخشنامه از نگاه فعالان اقتصادی دارای ابهام است.

^۱ نامه شماره ۰۲۰/۱۷۲۴۸ مورخ ۱۴۰۳/۲/۱ وزارت جهاد کشاورزی به بانک مرکزی

- ۲- در فرض شمولیت کلیه کالاها، فرصت ۶۰ روز از تاریخ بخشنامه برای بررسی پرونده‌ها به این دلیل که در زمان واگذاری ارز، تمام گروه‌های کالایی شامل نرخ‌گذاری در سازمان حمایت نبوده و سازمان حمایت نیز از بررسی و قیمت‌گذاری آنها امتناع می‌نماید، دارای اشکال است، همچنین در حال حاضر ساز و کار لازم جهت انجام این امر در سازمان حمایت و وزارتخانه ذیربط فراهم نمی‌باشد و نابه سامانی ایجاد خواهد کرد.
- ۳- فعالان اقتصادی نیز قادر به أخذ پاسخ سازمان حمایت در این بازه کوتاه نیستند.
- ۴- در صورت ارجاع پرونده‌ها به تعزیرات حکومتی، چالش‌های بسیاری برای فعالان اقتصادی ایجاد خواهد شد.
- ۵- اگر تخلفی از جانب صاحب کالا اتفاق افتاده باشد، نظارت بر عهده وزارتخانه‌ها و سازمان حمایت و تعزیرات می‌باشد که در آنجا جرمه به صورت ریالی است و به ما به التفاوت ارز ارتباطی ندارد.
- لذا کمیسیون واردات اتاق ایران درخواست نموده است که رسیدگی به این موضوع در دستور کار شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی قرار گیرد.